

MUHASEBE MANİPÜLASYONUNU ETKİLEYEN ŞİRKETE ÖZGÜ FAKTÖRLERİN ANALİZİ: BİST SİNAİ ŞİRKETLERİNDE BİR UYGULAMA

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi : 19.01.2023
Kabul Tarihi : 12.05.2023
Türü : Araştırma Makalesi
DOI Numarası : 10.55322/mbakis.1239522

Prof. Dr. İsrail ZOR*
Evren YANYA**

Bibliyografik Bilgiler

Zor, İ., & Yanya, E. (2023). "Muhasebe Manipülasyonunu Etkileyen Şirkete Özgü Faktörlerin Analizi: Bist Sınai Şirketlerinde Bir Uygulama" *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (Yıl: 2023, Sayı : 70, Sayfa : 69-88) <https://doi.org/10.55322/mbakis.1239522>

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, muhasebe manipülasyonunu etkileyen şirkete özgü faktörlerin analiz edilmesidir. Çalışmanın örneklemini, Borsa İstanbul (BİST) Sınai Endeksi'nde işlem gören ve 2011-2021 yılları arasında finansal verilerine kesintisiz olarak ulaşılabilen 100 şirket oluşturmaktadır. Çalışmanın bağımlı değişkeni olan muhasebe manipülasyonu Beneish (1999) modeli ile hesaplanmıştır. Çalışmanın bağımsız değişkenleri; cari oran, alacak devir hızı oranı, finansal kaldıraç oranı, aktif karlılık oranı, aktif büyüme oranı ve şirket büyüklüğü şirkete özgü faktörler olmak üzere kullanılmıştır. Çalışmanın analizi, tesadüfi etkili panel lojistik regresyon yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Analiz bulguları, muhasebe manipülasyonu ile alacak devir hızı oranı ve aktif büyüme oranı arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu, şirket büyüklüğü ile ise arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Manipülasyonu, Beneish (1999) Modeli, Panel Lojistik Regresyon Modeli.

Jel Sınıflandırması: M41, G30.

* Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, ORCID: 0000-0001-6073-7571, israfilzor@kku.edu.tr.

** Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Finansman Bölümü, Doktora öğrencisi, ORCID:0000-0001-5275-833X, evrenyanya@gmail.com.

ANALYSIS OF COMPANY-SPECIFIC FACTORS AFFECTING ACCOUNTING MANIPULATION: AN APPLICATION IN BIST INDUSTRIAL COMPANIES**ABSTRACT**

The purpose of this study is to analyze company-specific factors that affect accounting manipulation. The sample of the study consists of 100 companies that are traded in the Borsa Istanbul (BIST) Industrial Index and whose financial data can be accessed continuously between the years 2011-2021. Accounting manipulation, which is the dependent variable of the study, was calculated with the Beneish (1999) model. The independent variables of the study are current ratio, receivables turnover ratio, financial leverage ratio, return on assets ratio, asset growth rate and company size as company-specific factors. The analysis of the study was carried out with the random effect panel logistic regression method. The findings of the analysis show that there is a positive and statistically significant relationship between accounting manipulation and receivables turnover ratio and asset growth rate, while there is a negative and statistically significant relationship with company size.

Keywords: Accounting Manipulation, Beneish (1999) Model, Panel Logistic Regression Model.

Jel Classification: M41, G30.

1. GİRİŞ

Yaratıcı muhasebe ve hileli finansal raporlama gibi muhasebe manipülasyon yöntemleri şeklinde ortaya çıkmış olan muhasebe skandalları Antik Mezopotamya'dan günümüzde Enron ve Parmalat'a kadar uzanmaktadır (Jones M. J., 2011, s. 3). Muhasebe skandalları neticesinde, bazı büyük ticari şirketlerin beklenmedik bir şekilde iflası hissedarların, servetinde büyük kayıplara yol açmış ve şirketlerin finansal bilgilerine olan güvenlerini azaltmıştır. Sonuç itibarıyla, küresel ölçekte denetleyici kurumlar, finansal bilgilerin manipülasyonu ve bir şirketin finansal performansı hakkındaki gerçeklerin kasıtlı olarak çarpıtılması konusunda ihtiyatlı duruma gelmişlerdir. Muhasebe skandallarının ardındaki temel gerekçe muhasebe manipülasyonudur. Bu nedenle, muhasebe manipülasyonu son dönemlerde akademik araştırmacılar ve uygulayıcılar tarafından bir inceleme alanı haline gelmiştir (Kara, 2022; Rakshit & Paul, 2020; Rely, 2022; Zor & Korga, 2020).

Muhasebe manipülasyonu, muhasebe bilgilerinin kasıtlı olarak çarpıtılması suretiyle şirketin performansını olduğundan farklı göstererek şirketle ilgili tarafları yanıltmak üzere gerçekleştirilmektedir.

Muhasebe bilgileri, şirketin finansal durumu, finansal performansı ve finansal durumundaki değişiklikleri yansıtmak üzere oluşturan finansal tablolar aracılığıyla yatırımcılara ve diğer ilgililere rapor edilmektedir (Bayazıtılı, Çelik & Gürdal, 2015, s. 28). Şirketlerin finansal durumu kötüye gittiğinde, yöneticiler şirketin mevcut performansını abartılı bir şekilde artırmak için muhasebe bilgilerini kullanarak yatırımcıları yanlış yönlendirme eğiliminde olabilirler. Yöneticiler, çeşitli yönetim çıkarlarına hizmet etmek üzere kârı artırmak veya aktifleri büyütme gibi muhasebe esnekliğini kullanmak isteyebilirler.

Bu durumda, yasal sınırlar içinde kalınarak muhasebe esnekliğinden yararlanmak için yaratıcı muhasebe uygulamaları kullanılmaktadır. Alternatif olarak yöneticiler, yasal olmayan muhasebe tekniklerini de şirketin ciddi finansal zorluklara girmesini ve şirketin iflasını ertelemek için kullanabilmektedirler (Jones M. J., 2011).

Diğer taraftan, şirket yönetiminden sorumlu olanlar ekonomik koşullardaki belirsizlik ve piyasadaki rekabetten kaynaklı şirkete özgü finansal verileri değiştirmek üzere yatırımcıları çekebilmek amacıyla finansal raporları iyileştirerek muhasebe manipülasyonuna yönelebilirler. Söz konusu gerekçeler esas alındığında, muhasebe manipülasyonunu etkileyen şirkete özgü faktörlerin incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

2 .MUHASEBE MANİPÜLASYONU

Manipülasyon kavramına ilişkin olarak Türk Dil Kurumu tarafından; “yönlendirme, yönlendirim” ve “seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme” ifadelerini içeren tanımlamalar yapılmıştır. Muhasebe, bir işletmenin kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma şeklini, işletmenin mali nitelikteki işlemleri sonucunda söz konusu kaynaklarda ortaya çıkan artış veya azalışları ve işletmenin finansal durumuna ilişkin bilgileri üreten ve bu bilgileri erişim sağlayan ilgili taraflara ve kurumlara aktaran bir “bilgi sistemi” olarak tanımlanmaktadır (Sevilengül, 2003, s. 9). Muhasebe, mali nitelikteki işlemleri, kaydetme, sınıflandırma, özetleme, analiz etme ve yorumlama süreci olarak tanımlanabilir (Jonick, 2017). Söz konusu tanımlamalar çerçevesinde muhasebe manipülasyonu, muhasebe bilgilerinin değiştirilmesi suretiyle muhasebe bilgilerine erişim sağlayan kullanıcıları yönlendirmek amacıyla gerçekleştirilen eylemler olarak ifade edilebilir.

Trussel (2003) muhasebe manipülasyonunu, bir kuruluşun yöneticilerinin kurumun finansal performansını ve durumunu olumlu bir şekilde göstermek için finansal bilgilerini kasıtlı olarak yanlış beyan etmeleri şeklinde tanımlamaktadır.

Muhasebe manipülasyonu, Stolowy & Breton (2004) tarafından, “şirket ile toplum, fon sağlayıcılar veya yöneticiler arasında servet transferi olasılıklarını etkileyecek şekilde muhasebe tercihleri yapmak veya işlemleri tasarlamak için yönetimin takdir yetkisini kullanması” olarak tanımlanmaktadır (Stolowy & Breton, 2004, s. 6).

Schilit & Perler (2010)’e göre muhasebe manipülasyonu, “finansal uyanıklık” olarak ifade edilmiş ve bir şirketin finansal performansı veya ekonomik sağlığı hakkında yatırımcıları yanıltmak amacı ile genellikle şirketin kazançlarının gerçekte olduğundan daha güçlü, nakit akışlarının daha sağlam ve bilanço pozisyonunun gerçekte olduğundan daha güvenli olduğuna inanmaları hususunda yönetim tarafından gerçekleştirilen eylemler olarak tanımlanmıştır (Schilit & Perler, 2010, s. 24).

Mulford & Comiskey (2002) çalışmalarında, muhasebe manipülasyonunu “finansal sayılar oyunu” olarak nitelendirmişler. Bu oyunu oynayanların kazanması gereken ödüllerin, bir şirketin hisse senedi fiyatının yukarı yönlü olması dışında çeşitli ödüllerin de olacağını ifade etmişlerdir. Çalışmada, muhasebe manipülasyona teşvik eden unsurlar; hisse senedi fiyat oynaklığının azaltılması, şirket değerinin artırılması, sermaye maliyetinin düşürülmesi olarak belirtilmiştir. Borç derecelendirmelerini iyileştirme ve borçlanılan miktarlar üzerindeki faiz maliyetlerini azaltma veya ilave esneklik yaratma ve borç söz-

leşmelerinden kaynaklanan kısıtlamaları azaltma isteği manipülasyona teşvik eden borçlanmaya ilişkin nedenler olarak ifade edilmektedir. Diğer yandan, yöneticilerin raporlanan kâra dayalı teşvik primlerini artırma isteği de manipülasyona teşvik etmektedir. Şirketler için daha düşük politik maliyetler dikkate alındığında manipülasyona teşvik eden unsurlar, daha fazla düzenleme veya daha yüksek vergiden kaçınma şeklinde olabilmektedir.

3. MUHASEBE MANİPÜLASYONUNA İLİŞKİN YÖNTEMLER

Muhasebe manipülasyonu literatürde; kazanç yönetimi, kârın istikrarlı hale getirilmesi, büyük temizlik muhasebesi, yaratıcı muhasebe ve bilanço makyajlama gibi çeşitli isimler ile ifade edilmektedir (Stolowy & Breton, 2004, s. 5). Dolayısıyla, muhasebe manipülasyonuna ilişkin yöntemler hususunda literatürde, temel olarak dikkate alınması gereken ortak bir sınıflandırmanın yapılmadığı ifade edilebilir.

Mulford & Comiskey (2002) çalışmalarında, muhasebe manipülasyonu yöntemlerini; agresif muhasebe, kazanç yönetimi, kârın istikrarlı hale getirilmesi, hileli finansal raporlama ve yaratıcı muhasebe uygulamaları olmak üzere ayrıntılı şekilde sınıflandırmışlardır.

Muhasebe manipülasyon yöntemlerini ayrıntılı şekilde sınıflandıran bir diğer çalışma Stolowy & Breton (2004) tarafından yapılmıştır. Söz konusu çalışmada, muhasebe manipülasyon yöntemleri yasa ve standartlar çerçevesinde yer alıp almadığına göre sınıflandırılmıştır. Buna göre, yasa ve standartlar çerçevesinde yer almayan muhasebe manipülasyon yöntemi hile olarak değerlendirilmiştir. Geniş anlamda kazanç yönetimi ve yaratıcı muhasebe uygulamaları ise yasa ve standartlar çerçevesinde yer alan muhasebe manipülasyon yöntemleri olarak iki başlık altında ele alınmıştır.

3.1. Kazanç Yönetimi

Kazanç yönetimi kavramına ilişkin spesifik bir tanım bulunmamakla birlikte önceki çalışmalarda farklı tanımlar yapıldığı gözlemlenmektedir. Schipper (1989)'a göre kazanç yönetimi, "... bazı özel kazançlar elde etmek amacıyla dış finansal raporlama sürecine yapılan kasıtlı müdahale" olarak tanımlanmaktadır.

Kazanç yönetimine ilişkin daha kapsamlı bir tanım sunan Healy & Wahlen (1999), "yöneticilerin finansal raporlamada ve işlemlerin yapılandırılmasında muhakeme kullanarak, şirketin temel ekonomik performansı hakkında bazı hissedarları yanıltmak veya raporlanan muhasebe rakamlarına bağlı olan sözleşme sonuçlarını etkilemek için finansal raporları değiştirmesi durumunda" kazanç yönetiminin ortaya çıkacağını belirtmişlerdir. Healy & Wahlen (1999) tarafından yapılan tanımın devamında Leuz, Nanda & Wysocki (2003) kazanç yönetimini, "bazı hissedarları yanıltmak veya sözleşme sonuçlarını etkilemek için içeriden öğrenenler tarafından şirketlerin rapor edilen ekonomik performansının değiştirilmesi" olarak tanımlamışlardır.

3.2. Agresif Muhasebe

Doğru ve gerçeğe uygun sunumdan ziyade, yönetsel hedefe ulaşmak üzere kârın yüksek gösterilmesini sağlayacak muhasebe kalemlerinin kasıtlı olarak seçimini içeren muhasebe kurallarının ve düzenlemelerin kullanılmasıdır (Jones M. J., 2011, s. 10). Şirketlerin muhasebe ilkelerini agresif bir şekilde uygulamasındaki amaç, faaliyet performansı hususunda yanıltıcı bir izlenim oluşturmak üzere şirketin finansal sonuçlarını ve durumunu değiştirmektir (Mulford & Comiskey, 2002, s. 26).

3.3. Kârın İstikrarlı Hale Getirilmesi

Kârın istikrarlı hale getirilmesi, şirket kârının yüksek olduğu dönemden daha az başarılı olunan dönemlere geçiş yaparak kârdaki yıldan yıla dalgalanmaların hafifletilmesini sağlamaktır (Copeland, 1968, s. 101). Kârın istikrarlı hale getirilmesindeki amaç, istikrarlı bir şekilde büyüyen bir kâr akışı üretmek olduğu kadar kârın elde edilme riskini de azaltmaktır (Stolowy & Breton, 2000, s. 18).

3.4. Büyük Temizlik Muhasebesi

“Büyük temizlik” muhasebe hipotezini araştıran en eski makalelerden biri, yeni yönetimin belirli varlıkların değerleri konusunda çok kötümser olma eğiliminde olduğunu ve bunun sonucunda bu değerlerin sıklıkla düzeltildiğini fark eden Moore (1973)’ a aittir.

Moore, yönetimdeki bir değişiklikten sonra alınan gelir azaltıcı ihtiyari muhasebe kararlarını incelemiştir. Yeni yönetimin, cari geliri azaltan ihtiyari muhasebe kararlarından en az iki şekilde faydalanabileceğini belirtmiştir. İlk olarak, rapor edilen düşük gelirden eski yönetim sorumlu tutulmak suretiyle gelecekteki gelir karşılaştırmaları için tarihsel dayanaklar azaltılabilir. İkincisi, düşük rapor edilen gelire ilişkin suçlamalardan aklanmış olarak gelecekte iyileştirilmiş kazanç eğilimleri raporlanabilecektir. Bu çalışmanın sonucunda, yönetim değişikliği olan şirketler tarafından alınan gelir azaltıcı ihtiyari muhasebe kararlarının, yönetim değişikliği olmayan şirketlere göre önemli ölçüde daha yüksek olduğunu tespit edilmiştir (Moore, 1973, s. 100-101).

3.5. Yaratıcı Muhasebe Uygulamaları

Yöneticilerin yaratıcı muhasebe uygulamalarını kullanarak, şirketin faaliyet performansına yönelik izlenimleri değiştirebileceğini ifade eden Mulford & Comiskey (2002), yaratıcı muhasebe uygulamalarını agresif muhasebe, hileli finansal raporlama, kazanç yönetimi veya kârın istikrarlı hale getirilmesi de dahil olmak üzere geniş kapsamda ele almışlardır.

Diğer taraftan, Stolowy & Breton (2004) yaratıcı muhasebe uygulamalarını, yasalar ve standartlar çerçevesinde gerçekleştirilen ve bu hususta hileli finansal raporlamadan ayrı tutulan bir manipülasyon yöntemi olduğunu ifade etmişlerdir. Jones (2011) yaratıcı muhasebe uygulamalarını, “finansal tablo hesaplarının ölçümünü ve sunumunu, finansal tablo kullanıcılarından ziyade söz konusu tabloları hazırlayanların çıkarlarına öncelik verecek şekilde yönetmek için düzenleyici çerçeve dâhilindeki muhasebe esnekliğini kullanmak” olarak tanımlamıştır.

4. MUHASEBE MANİPÜLASYONUNU TESPİT ETMEYE YÖNELİK MODELLER

Muhasebe manipülasyonunun tespit edilmesinde düzenleyici ve denetleyici kurumların denetimi öncelikli yöntemdir. Bunun dışında, muhasebe manipülasyonunun tespitine ilişkin yapılan akademik çalışmalarda (Healy P. M., 1985; DeAngelo, 1986; Jones J. J., 1991; Dechow, Sloan & Sweeney, 1995; Kothari, Leone & Wasley, 2005; Beneish, 1999; Spathis, 2002) farklı modeller geliştirildiği gözlemlenmektedir. Söz konusu çalışmalarda, şirketlerin kamuya açıklanan finansal tablolarına ilişkin belirli oranlar ve tahakkuklar kullanılmakta ve kurulan istatistiksel modeller üzerinden muhasebe manipülasyonunun varlığına ilişkin tahminler gerçekleştirilmektedir.

Healy Modeli: Öncelikli olarak Healy (1985), ikramiye planlarının, yöneticilerin ikramiye ödülleri için muhasebe prosedürleri ve tahakkukları kullanmak suretiyle manipülasyona teşvik edici olduğunu ileri sürmüştü ve bunu tahakkuk esasına dayalı model ile test etmiştir. Test sonucuna göre, yöneticilerin tahakkuk politikalarının, ikramiye sözleşmelerinin manipülasyonla ilişkili olduğu ve yöneticiler tarafından muhasebe prosedürlerinde yapılan değişikliklerin, ikramiye planlarının benimsenmesi veya değiştirilmesiyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

De Angelo Modeli: DeAngelo (1986), halka açık şirketlerin hisse senetlerinin geri satın alınması suretiyle halka kapalı özel şirket konumuna getirilmesi esnasında, yöneticilerin satın almadan önceki dönemlerde rapor edilen kârları sistematik olarak olduğundan daha düşük göstermek için kâr yönetimi manipülasyonuna başvurduklarını test ettiği bir model geliştirmiştir. Ampirik kanıtlar, örnek şirketlerin yöneticilerinin satın almadan önce sistematik olarak kârları olduğundan daha düşük gösterdiği ve toplam tahakkuklarda sistematik bir azalma ile uygun bir şekilde ölçüldüğü ortak hipotezini desteklemektedir.

Jones Modeli: Jones (1991) çalışmasında, gümrük tarifelerinin artırılması ve kota kısıtlaması gibi ithalat korunma uygulamalarından yararlanacak olan şirketlerin, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Uluslararası Ticaret komisyonu tarafından yapılan soruşturma esnasında kazanç yönetimi yoluyla gelirlerini düşürmeye çalışıp çalışmadığını test etmiştir (Jones, 1991, s. 193). Ampirik test sonuçları, ithalat korunma soruşturmaları dönemlerinde yöneticilerin gelir düşürücü tahakkuklar yaptığını öne süren kazanç yönetimi hipotezini desteklemektedir (Jones, 1991, s. 223).

Düzeltilmiş Jones Modeli: Dechow vd. (1995) çalışmalarında, Jones (1991) modeli, kazanç yönetiminin yapıldığı dönemde gelirlerdeki değişiklikten alacaklardaki değişiklik (t yılındaki net alacaklardan t-1 yılındaki toplam varlıklara göre ölçeklendirilen alacaklar) çıkartılmak suretiyle değiştirilmiştir.

Kothari Modeli: Kothari vd., (2005) çalışmalarında, Jones & Düzeltilmiş Jones modellerini genişleterek tahmin etmiş oldukları modele performans ölçüsünün göstergesi olarak aktif kârlılık oranını dahil etmişlerdir. Böylece, tahakkuk regresyonunda bir performans ölçüsünün dahil edilmesiyle performans eşleştirmenin etkinliğinin bir karşılaştırması sağlanmıştır.

Beneish Modeli: Beneish (1999), kazançlarını manipüle eden şirketleri manipüle etmeyen şirketlerden ayırt etmek üzere istatistiksel bir model önerisi sunmuştur. Modelin değişkenleri, manipülasyondan kaynaklanabilecek finansal tablo bozulmalarını veya şirketleri bu tür faaliyetlerde bulunmaya teşvik edebilecek önkoşulları tespit etmek için tasarlanmıştır. Manipülasyon yapma olasılığı M-skor ile hesaplanmış ve modelin etkinliğine ilişkin probit analizi uygulanmıştır. Çalışmanın örneklemini, Securities and Exchange Commission (SEC) tarafından 1982-1992 dönemine ilişkin kazançlarını manipüle ettiği belirlenen 74 şirket verisi oluşturmaktadır. Manipülatör şirketlerle aynı sektörde yer alan ancak manipülatif hareketlerde bulunduğu tespit edilemeyen 2.332 şirket kontrol şirketi olarak değerlendirilmiştir. Model çerçevesinde uygulanan probit analiz bulgularında, manipülatör şirketlerin manipülatör olmayan şirketlere göre alacaklarında önemli ölçüde artışa, brüt kâr marjlarında ve aktif kalitesinde bozulmalara, daha yüksek satış büyümesine ve daha yüksek tahakkuklara sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Spathis Modeli: Spathis (2002), gerçeğe aykırı sunulan finansal tabloları tespit etmek üzere geliştirmiş olduğu modelde lojistik regresyon analizi uygulamıştır. Gerçeğe aykırı finansal tablo sunan ve sunmayan şirketlerin finansal tablolarından elde edilen on adet finansal oranın gerçeğe aykırı finansal tablolar ile ilişkisi analiz edilmiştir. Lojistik regresyon sonuçlarına göre, stokların satışlara oranı, toplam borçların toplam aktiflere oranı ve Altman Z Score'ü gerçeğe aykırı finansal tablo sunan şirketlerin belirlenmesinde önemli ölçüde etkili bulunmuştur.

5. LİTERATÜR

Muhasebe manipülasyonu yöntemleri ile kurumsal yönetim, kurumsal performans, bağımsız denetim kalitesi, şirkete özgü faktörler vb. değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların literatürde yer aldığı görülmektedir. Muhasebe manipülasyonu yöntemleri ile ilişkili değişkenleri inceleyen çalışmalar bu bölümde özetlenmiştir.

Wuryani (2012), şirket büyüklüğünün kazanç yönetimi ve kurumsal performans üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmanın örnekleme, 2004-2008 döneminde Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören ve Kurumsal Yönetim Algı Endeksi'ndeki 69 şirketten oluşmaktadır. Regresyon analiz sonuçları, şirket büyüklüğünün kazanç yönetimi üzerinde önemli ve olumsuz etkisi olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, büyük ölçekli şirketlerin kazanç yönetimi yapmaktan kaçındığına işaret etmektedir. Diğer bir bulgu, şirket büyüklüğünün şirket performansı üzerinde önemli ve pozitif bir etkisi olduğu yönündedir.

Memiş & Çetenak (2012), kurumsal yönetimin kazanç yönetimi uygulamaları üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmek üzere çalışmalarında, 2004-2009 döneminde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'de işlem gören 118 sanayi şirketi verisi incelemişlerdir. Regresyon analizi sonuçlarında, kazanç yönetimi ile şirket büyüklüğü arasında negatif yönde ilişki, finansal kaldıraç oranı ve yatırım harcamaları ile pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, şirketlerin dört büyük denetçi tarafından denetleniyor olmasının ve yönetim kurulu büyüklüğünün kazanç yönetimi uygulamalarını azaltıcı yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Varıcı & Er (2013), muhasebe manipülasyonunun belirlenmesinde Beneish (1999) modelini uygulamış oldukları çalışmalarında, örneklem olarak 2010 yılı için İMKB'de işlem gören 39 imalat şirketi verisini belirlemişlerdir. Model sonucuna göre 39 şirketten 20'sinin manipülasyon yapma olasılığı olduğu tespit edilmiştir. Lojistik regresyon analiz sonuçlarına göre, bir şirketin manipülasyon yapma olasılığı üzerinde aktif devir hızının negatif yönde etkili olduğu, finansman oranı ile faaliyet kâr marjının pozitif yönde etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Charfeddine, Riahi & Omri (2013), gelişmekte olan ülkelerde kazanç yönetimini belirleyen faktörleri incelemiş oldukları çalışmalarında, 2003-2009 yılları arasında Tunus Borsası'nda işlem gören 19 şirketin verilerine regresyon analizi uygulamışlardır. Analiz sonucunda, borç-öz kaynak oranı, şirket büyüklüğü, performans, yönetici ve yönetim kurulu başkanı rollerinin toplamı, yönetsel uygunluk ve temettü politikası değişkenlerinin kazanç yönetimini önemli ölçüde etkilediği tespit edilmiştir. Ek olarak, şirket büyüklüğünün kazanç yönetimi üzerinde pozitif yönde etkili olduğu bulunmuştur.

Ghazali, Shafie & Sanusi (2015), kazanç yönetimine yönelik serbest nakit akışı, kârlılık, kaldıraç ve finansal sıkıntı arasındaki ilişkiyi analiz etmiş oldukları çalışmalarının örneklemini, 2010'dan 2012'ye kadar Malezya'daki halka açık şirketler oluşturmaktadır. Çoklu regresyon analizi bulgularında, kârlılığı ve finansal kaldıraç yüksek olan şirketlerin kazanç yönetimini pozitif yönde etkilediği; finansal sıkıntının ve şirket büyüklüğünün ise kazanç yönetimini negatif yönde etkilediği gözlemlenmiştir.

Uwuigbe, Uwuigbe & Bernard (2015) çalışmalarında, şirket özelliklerinin kazanç yönetimi üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla, 2006-2010 yılları arasında Nijerya Borsası'nda işlem gören 20 şirket verisini örneklem olarak belirlemişlerdir. Regresyon analizi sonucunda, şirket büyüklüğünün ve şirket kurumsal stratejisinin kazanç yönetimi üzerinde pozitif yönde etkili ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Ali, Noor, Khurshid & Mahmood (2015) çalışmalarında, şirket büyüklüğünün kazanç yönetimi üzerindeki etkisini tespit etmek üzere, 2004-2013 yılları arasında Karachi Menkul Kıymetler Borsası'nda tekstil sektöründe yer alan 50 şirket verisi analiz edilmiştir. Panel veri analizi sonucunda, şirket büyüklüğünün kazanç yönetimi üzerinde pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Aslanoğlu, Cengiz, Dinç & Dilsiz (2016) çalışmalarında, yaratıcı muhasebe uygulamalarının bağımsız denetim kalitesi üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmek amacıyla panel veri analizi uygulamışlardır. BİST imalat sektöründe işlem gören 60 şirketin 2010-2013 yılları arasındaki finansal verileri analiz kapsamına dâhil edilmiştir. Şirketlerin aktif kârlılıkları arttığında yaratıcı muhasebe uygulamalarına pozitif yönde etki etmesinin, beklentilerin tersine sonuç verdiği ancak modele önemli katkı sunduğu ifade edilmiştir. Önceki yıllara göre kârlarında değişim yaşayan şirketlerin yaratıcı muhasebe uygulamalarına yönelme olasılıklarının artacağı bulgusuna ulaşılmıştır. Şirketlerin büyümesine paralel olarak yaratıcı muhasebe uygulamalarının da artmasının beklenen sonucu destekler nitelikte olduğu belirtilmiştir.

Bassiouny (2016) şirket özelliklerinin kazanç yönetimi üzerindeki etkisini, 2007-2011 yılları arasında Mısır Borsası'nda işlem gören 60 şirket verisinden oluşan örneklem ile incelemiştir. Regresyon analizi bulgularında, şirketlerin finansal kaldıraç ile kazanç yönetimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ilişki olduğu görülmekte iken, şirket büyüklüğü, şirket yaşı ve şirketlerin denetim kalitesi ile kazanç yönetimi arasında anlamsız bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Körpi, Civan & Kara (2016), hileli finansal raporlama riskini belirleyen faktörleri ortaya koymak amacıyla, 2009-2013 yılları arasında BİST'te işlem gören şirketleri incelemişlerdir. Lojistik regresyon analizinin uygulandığı çalışmada, hile riski olan 32 şirket ve hile riski olmayan 20 şirket örneklem olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda, hile riski olan şirketlerin hile riski olmayan şirketlere göre; alacak devir hızının, brüt kâr marjının, piyasa değeri/defter değerinin, şirket büyüklüğünün ve finansal başarısızlığı temsil eden Z skorun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir sonuç, dört büyük denetim şirketi tarafından denetime tabi olunması, yüksek finansal kaldıraç ve borsada işlem görme süresinin artması ile birlikte hile riskinin düştüğüne ilişkin olduğunu göstermektedir.

Cengiz, Gör & Terzi (2016) çalışmalarında, kazanç yönetimi ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla, BİST Kurumsal Yönetim Endeksi'nde 2009-2014 dönemlerinde sürekli faaliyet gösteren 35 şirket verisinden yararlanılmışlardır. Kurumsal yönetimi temsil etmek üzere; yönetim kuru-

lunun üye sayısı, bağımsız üye sayısı, üyelerinin sahiplik oranı ve kurumsal yatırımcı yüzdesi, denetim komitesinin bağımsızlığı ile denetim komitesinin büyüklüğü değişkenleri seçilmiştir. Panel veri analizi bulgularına göre, kurumsal yönetime ilişkin değişkenler ile kâr yönetimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kontrol değişkeni olarak öz kaynak kârlılığı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur.

Alexander & Hengky (2017), kazanç yönetimini etkileyen faktörleri analiz etmeyi amaçladıkları çalışmanın örneklemini, 2013-2015 yılları arasında Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören farklı sektörlerdeki 103 finansal olmayan şirket oluşturmaktadır. Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, aktif kârlılık oranı kazanç yönetimi üzerinde pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Khanh & Khuong (2018), denetim kalitesinin ve şirket özelliklerinin reel kazanç yönetimi üzerindeki etkisini 2010-2016 yılları arasında Vietnam Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 241 şirket verisi üzerinden incelemiştir. Analiz sonuçlarında, şirket büyüklüğünün reel kazanç yönetimi üzerinde negatif, aktif kârlılık oranı ve şirket yaşının ise pozitif etkileri olduğunu tespit etmişlerdir. Denetim kalitesinin ise reel kazanç yönetimi üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Cuong & Ha (2018), finansal oranların kazanç yönetimi üzerindeki etkisini 2008-2016 döneminde Vietnam Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 320 şirket verisi için incelemiştir. Panel regresyon analizi bulguları, cari oran, toplam varlık devir hızı, faaliyetten elde edilen nakit akışı oranı ve şirket büyüklüğü değişkenlerinin kazanç yönetimi ile istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, aktif kârlılık oranı, aktiflerin büyüme oranı ve şirket yaşı kazanç yönetimi ile istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Rakshit & Paul (2020), kazanç yönetimi ve finansal sıkıntı arasındaki ilişkiyi incelemiş oldukları çalışmalarında, 2010-2019 yılları arasında Hindistan'da finansal açıdan sıkıntılı 30 tekstil şirketine ilişkin örneklemi kullanmışlardır. Belirli kontrol değişkenlerini dikkate alarak kazanç yönetimi ile finansal sıkıntı arasındaki ilişkiyi tespit etmek üzere çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda, finansal olarak sıkıntılı şirketlerin bile geliri azaltan kazanç yönetimi uygulamalarıyla ilgili oldukları tespit edilmiştir. Aynı zamanda, şirketlerin aktif kârlılık oranının, cari oranın ve büyüme fırsatlarının kazanç yönetimi üzerinde önemli bir pozitif etkiye sahip olduğu, faaliyetlerden nakit akışının ve kaldıraç ise kazanç yönetimi ile önemli bir negatif ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Zor & Korga (2020) çalışmalarında, Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları'nın (TMS-TFRS) kazanç yönetimi uygulamaları üzerinde etkili olup olmadığını incelemiştir. Çalışmanın örneklemini olarak BİST imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren 37 şirketin 2000- 2008 yılına ilişkin verileri seçilmiştir. Analiz sonucunda, TMS-TFRS uygulamasına ilişkin zorunluluğun şirketlerin kazanç yönetimi uygulamalarını azaltıcı yönde etkilediği ifade edilmiştir. Benzer şekilde büyük şirketlerin kâr yönetimi uygulamalarını kısıtladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yüksek kaldıraçlı şirketler ile satışlarındaki değişimin yüksek olduğu şirketlerin ise kazanç yönetimi uygulamalarına daha fazla eğilim gösterdikleri analizin diğer bir sonucu olarak raporlanmıştır.

Saleh, Afifa & Haniah (2020) kazanç yönetimini ve kazanç kalitesini etkileyen finansal faktörleri incelemiş oldukları çalışmalarında, 2009-2018 yılları arasında Ürdün Borsası'nda işlem gören 20 sigorta şirketini örneklem olarak belirlemişlerdir. Panel veri analizi sonuçlarında, şirket büyüklüğü, aktiflerin büyüme oranı ve aktif kârlılık oranı kazanç yönetimi ile pozitif yönde ilişkili, nakit oran ise kazanç yönetimi ile negatif yönde ilişkili ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Diğer taraftan, kazanç yönetimi finansal faktörlerin kazanç kalitesi üzerindeki etkisine aracılık etmekte ve kazanç kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Marchellina & Firmanti (2021) finansal oranlar ve şirket özelliklerinin kazanç yönetimine etkisini incelemiş oldukları çalışmanın örnekleme, 2016-2018 yılları arasında Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 118 şirketten oluşmaktadır. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, aktiflerin büyüme oranının kazanç yönetimi ile pozitif yönde ilişkili ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlemlenmiştir.

Suadiye (2021) çalışmasında, halka açık şirketlerin kurumsal yönetim yapıları ile kazanç yönetimi uygulamaları arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla çoklu regresyon modellerini kullanmıştır. Çalışmanın örnekleme, 2005-2018 dönemi arasında BİST'te faaliyetine kesintisiz olarak devam eden 178 halka açık şirketten oluşmaktadır. Regresyon analizi sonuçlarında, aktif kârlılığı, borçlanma düzeyleri ve sermaye artırımını kazanç yönetimi üzerinde pozitif yönde etkili, şirket büyüklüğü ise negatif yönde etkili bulunmuştur.

Gozali, Hamzah, Chomsah & Octari (2021), şirket özelliklerinin kazanç yönetimi ile ilişkisini incelemiş oldukları çalışmalarında, 2017-2018 yılları arasında Singapur Borsası'nda işlem gören 852 şirket-yılı gözlemi için panel veri regresyon analizi kullanmışlardır. Analiz sonuçları, şirket büyüklüğü ile kazanç yönetimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişki olduğunu göstermektedir. Şirket yaşı ise kazanç yönetimi ile istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Rely (2022), şirket büyüklüğünün, kaldıraç oranının ve sahiplik yapısının kazanç yönetimine etkisini incelemiş olduğu çalışmasında, 2015-2017 dönemi için Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 54 imalat şirketini örneklem olarak kullanmıştır. Çoklu regresyon analizi sonucu, şirket büyüklüğünün kazanç yönetimi üzerinde pozitif ve anlamlı olmayan bir etkiye sahip olduğu yönündedir. Kaldıraç oranı, kazanç yönetimi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Yönetim sahipliği, kazanç yönetimini olumsuz etkilemektedir.

Kara (2022), şirketlerin likidite oranları ile kazanç yönetimi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla çalışmasında, 2010-2020 yılları arasında BİST 30 Endeksinde işlem gören 16 şirket verisi için regresyon analizi uygulamıştır. Analiz sonuçlarında, cari oran ile kazanç yönetimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan, nakit oran ve likidite oranı ile kazanç yönetimi arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

6. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

6.1. Araştırmanın Amacı ve Örneklemi

Bu araştırmanın amacı, muhasebe manipülasyonunu etkileyen şirkete özgü faktörlerin; likidite oranları, faaliyet etkinliği oranları, finansal durum oranları ve kârlılık oranları esas alınarak analiz edilmesidir. Araştırmanın amaca yönelik çalışmanın örnekleme, BİST Sınai Endeksi'nde 2011-2021 yılları arasında kesintisiz olarak işlem gören 100 şirketin verisine ilişkin 11 dönem ve 1100 şirket/yıl gözleminden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında kullanılan veriler yıllık olup, Finnet Mali Analiz programı üzerinden temin edilmiştir.

6.2. Araştırmanın Hipotezleri

Cari oran: şirketin cari aktiflerinin cari borçlarının kaç katı olduğunu gösteren cari oran likidite oranları arasında ele alınmaktadır. Cari oranın yüksek olması şirketin vadesi gelen borçlarını ödeyebilme kabiliyetinin de yüksek olmasını ifade etmektedir (Okka, 2009, s. 105). Cari oran ile muhasebe manipülasyonu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar (Cuong & Ha, 2018; Kara, 2022; Rakshit & Paul, 2020) literatürde yer almaktadır. Söz konusu çalışmalarda, cari oran ile muhasebe manipülasyonu arasında pozitif yönde ilişki olduğunu (Kara, 2022; Rakshit & Paul, 2020) tespit etmişlerdir. Cuong & Ha (2018) ise aksine cari oran ile muhasebe manipülasyonu arasında negatif yönde ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda bu araştırmanın hipotezi;

H₁: Cari oran ile muhasebe manipülasyonu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Alacak devir hızı oranı: belirli hesap dönemindeki kredili satışlar tutarının, yılsonundaki ortalama ticari alacaklar tutarına oranlanması suretiyle hesaplanan alacak devir hızı oranı, ticari alacakların kalitesine ve likiditesine ilişkin bir göstergedir (Akdoğan & Tenker, 2007, s. 662). Literatürde alacak devir hızı ile muhasebe manipülasyonu arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit eden çalışma Körpi vd., (2016) tarafından ortaya konulmuştur. Çalışmada, fiktif satış gelirlerinin kaydedilmesi suretiyle yapılan hileli işlemler sonucunda alacak devir hızı oranının artırılması ile muhasebe manipülasyonunun da artacağı ifade edilmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın hipotezi;

H₂: Alacak devir hızı oranı ile muhasebe manipülasyonu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Finansal kaldıraç oranı: kaldıraç, bir şirketin varlıklarını ve ticari faaliyetlerini finanse etmek için öz kaynak dışında kullanılan borç miktarını ifade eder (Ghazali vd., 2015, s. 194). Kaldıraç oranı ne kadar yüksekse, şirket borcunun değeri de o kadar yüksek olacaktır. Yüksek kaldıraç oranına sahip şirketler tarafından kazanç yönetimi uygulanabilir, çünkü kreditorlerden ek fon temininde sıkıntı yaşayan ve hatta borç ödeme yükümlülüklerini zamanında yerine getiremeyeceği tehdidi altında olan şirket, finansal tablolarını süslemeye çalışacaktır (Marchellina & Firnanti, 2021, s. 179). Finansal kaldıraç ile muhasebe manipülasyonu arasında literatürde pozitif yönde ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar (Bassiouny, 2016; Ghazali vd., 2015; Memiş & Çetenak, 2012; Rely, 2022; Suadiye, 2021; Zor & Korga, 2020) yer almaktadır. Diğer taraftan, Rakshit & Paul (2020) finansal kaldıraçın muhasebe manipülasyonunu negatif yönde etkilediğini belirlemişlerdir. Bu bağlamda bu araştırmanın hipotezi;

H₃: Finansal kaldıraç oranı ile muhasebe manipülasyonu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Aktif kârlılık oranı: kârlılık oranları, şirketin belirli bir dönem boyunca kâr elde etme kabiliyetini ölçmek için kullanılmaktadır (Alexander & Hengky, 2017, s. 10). Kârlılık, yönetimin kârı yönetme kabiliyetini gösterdiğinden, büyük tutarda kâr elde eden şirketlerin, şirkete ve yatırımcılara fayda sağlamanın yanı sıra kazanç miktarını korumak ve artırmak için de gayret etmesi beklenmektedir (Marchellina & Firnanti, 2021, s. 179). Aktif kârlılık oranının muhasebe manipülasyonu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu belirleyen çalışmalar (Alexander & Hengky, 2017; Cuong & Ha, 2018; Ghazali vd., 2015; Khanh & Khuong, 2018; Rakshit & Paul, 2020; Saleh vd., 2020; Suadiye, 2021) literatürde yer almaktadır. Bu bağlamda bu araştırmanın hipotezi;

H₄: Aktif kârlılık oranı ile muhasebe manipülasyonu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Aktif büyüme oranı: şirketin kurulduğu andan itibaren günümüze kadar ne kadar büyüdüğünü gösteren değerlemedir (Saleh vd., 2020, s. 202). Şirketin aktiflerindeki büyüme istikrarlı ise, yatırımcılar şirkete yatırım yapmak için güven duyma eğiliminde olacaklardır. Dolayısıyla, büyüme göstermeye devam eden bir şirket, yatırımcıların şirkete yatırım yapmaları hususunda devamlılık sağlamak amacıyla kazanç yönetimi stratejisini kullanan şirket kâr elde etme eğiliminde olduğunu gösterecektir (Marchellina & Firnanti, 2021). Aktif büyüme oranı ile muhasebe manipülasyonu arasında pozitif ilişki olduğunu (Cuong & Ha, 2018; Marchellina & Firnanti, 2021; Saleh vd., 2020) ortaya koyan çalışmalardır. Bu bağlamda bu araştırmanın hipotezi;

H₅: Aktif büyüme oranı ile muhasebe manipülasyonu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şirket büyüklüğü: bu çalışmada şirket büyüklüğü göstergesi olarak toplam aktiflerin doğal logaritması alınmıştır. Watts & Zimmerman (1990) politik maliyet hipotezi kapsamında, küçük şirketlerden ziyade büyük şirketlerin rapor edilen kârları azaltan muhasebe seçeneklerini kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu öngörmektedir. Literatürde şirket büyüklüğü ile muhasebe manipülasyonu arasında pozitif yönde ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar (Ali vd., 2015; Aslanoglu vd., 2016; Charfeddine vd., 2013; Körpi vd., 2016; Saleh vd., 2020; Uwuigbe vd., 2015) yer almaktadır. Diğer taraftan, (Cuong & Ha, 2018; Ghazali vd., 2015; Gozali vd., 2021; Khanh & Khuong, 2018; Memiş & Çetenak, 2012; Suadiye, 2021; Swastika, 2013; Wuryani, 2012; Zor & Korga, 2020) şirket büyüklüğü ile muhasebe manipülasyonu arasında negatif yönde ilişki olduğunu tespit eden çalışmalardır. Bu bağlamda bu araştırmanın hipotezi;

H₆: Şirket büyüklüğü ile muhasebe manipülasyonu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

6.3. Araştırmada Kullanılan Değişkenler

Araştırmanın bağımlı değişkeni, muhasebe manipülasyonunun göstergesi olan M-skor değerine göre belirlenmiştir. M-skor değeri, hem tahakkuk esasına ilişkin verileri hem de finansal tablo verilerini esas alan Benish (1999) modeli ile hesaplanmaktadır. Buna göre; -1,78 M-skor değerinden yüksek değere sahip şirketler manipülatör, şayet bu değerden düşük değere sahip şirketler manipülatör olmayan şirket olarak değerlendirilmektedir (Beneish, 1999, s. 32). Bağımlı değişken; M-skor değerinin -1.78'den büyük değer aldığı şirketler için 1, M-skor değerinin -1.78'den küçük değer aldığı şirketler için 0 değerini alan kategorik bir değişkendir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri; cari oran, alacak devir hızı oranı, kaldıraç oranı, aktif kârlılık oranı, aktif büyüme oranı ve şirket büyüklüğü olmak üzere analize dâhil edilmiştir. Araştırmadaki değişkenler, analizde yer alan kısaltmalarıyla ve hesaplanma metodlarıyla bir-

likte Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Değişkenlere İlişkin Kısaltmalar ve Hesaplanma Metodu

Değişkenler	Kısaltmalar	Hesaplanma Metodu
<i>Bağımlı Değişken</i>		
Muhasebe Manipülasyonu	M-skor	Manipülasyon var ise 1; manipülasyon yok ise 0 değerini alan kukla değişken
<i>Bağımsız Değişkenler</i>		
Cari Oran	CO	Dönen Varlıklar/ Kısa Vadeli Borçlar
Alacak Devir Hızı Oran	ALCDH	Kredili Satışlar/ Ortalama Ticari Alacaklar
Kaldıraç Oranı	KLD	Toplam Borçlar/ Toplam Varlıklar
Aktif Kârlılık Oranı	AKO	Net Kâr/ Ortalama Toplam Aktifler
Aktif Büyüme Oranı	AKTFBO	(Toplam Aktifler- Bir Önceki Dönem Aktif)/ Bir Önceki Dönem Aktif
Şirket Büyüklüğü	BYKL	Toplam Aktiflerin Doğal Logaritması

6.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, kesit birim sayısının zaman serisi birim sayısından daha büyük olması nedeniyle tesadüfi etkili modelin kullanılması öngörülmüştür. Aynı zamanda, araştırmanın bağımlı değişkeni kategorik özellik gösterdiği için analiz yöntemi olarak tesadüfi etkili panel lojistik modeli kullanılmıştır.

Bağımlı değişkenin iki seçenekten oluştuğu, ikili tercih modelleri de denilen bu modellerde amaç, bir durumun gerçekleşme olasılığını etkileyen faktörlerin belirlenmesidir (Demirhan, 2019, s. 344). Panel veri kullanılması durumunda, bir durumun gerçekleşme olasılığı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki doğrusal olarak incelenecekse en küçük kareler yöntemi ile tahmin edilen panel doğrusal olasılık modeli kullanılması mümkündür. Ancak en küçük kareler yöntemine ilişkin varsayımların sağlanması hususundaki sorunları gidermek amacıyla panel lojistik modelleri tercih edilmektedir (Akay, 2018).

Panel veri modelinde, kesit birim sayısının zaman serisi birim sayısından büyük olması durumunda tesadüfi etkili modelin tahmin edicileri sabit etkiler modeline göre daha etkindir. Dolayısıyla, tesadüfi etkili modelin kullanımı daha uygun olmaktadır (Gujarati, 2003, s. 651).

7. ANALİZ VE BULGULAR

Araştırmada, muhasebe manipülasyonunu belirleyen şirkete özgü faktörleri tespit etmek üzere Stata-15 ve EViews-10 paket programları ile ekonometrik analizler gerçekleştirilmiştir. Tablo 3’te değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur.

Tablo 3. Tanımlayıcı İstatistikler

	M-Skor	CO	ALCDH	KLD	AKO	AKTFBO	BYKL
Ortalama	0.192	2.081	7.043	55.353	4.987	26.744	19.594
Maximum	1.000	43.863	174.73	867.432	571.478	1071.742	25.389
Minimum	0.000	0.073	0.000	1.742	-119.326	-46.526	13.874
Std. Sapma	0.394	2.563	11.308	47.122	20.885	49.779	1.729
Çarpıklık	1.558	9.336	9.026	8.783	17.898	10.264	0.191
Basıklık	3.427	136.443	106.000	119.399	495.475	188.463	3.055
Jarque-Bera	453.399	832139.6	501188.5	635126.0	111	1595834.	6.851
P-değeri	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.032
Gözlem	1100	1100	1100	1100	1100	1100	1100

Tanımlayıcı istatistikler değerlendirildiğinde, iki serbestlik dereceli dağılımına uyan Jarque-Bera testi ile gerçekleştirilen hata terimlerinin normal dağılım sınamasına göre, her bir değişkene ait Jarque-Bera istatistik değerleri yüzde 5 güven düzeyindeki 5.991 değerinden büyük değere sahip olmalarından dolayı hipotezi reddedilmektedir (Tatoğlu, 2020, s. 263). Sonuç itibarıyla hata terimlerinin normal dağılım göstermediği ifade edilebilir. Lojistik regresyon modelinin tahmini en çok olabilirlik yöntemi kullanılarak elde edilir ve asimptotik olarak normal dağıldığı varsayılır (Cameron & Triverdi, 2009, s. 447). Dolayısıyla, lojistik regresyon modelinin tahmini sonuçlarına göre normal dağılım gösterdiği ve tutarlı olduğu varsayımı geçerli olmakla birlikte, bu araştırmanın analizinde kullanılmasını anlamlı kılmaktadır.

Değişkenler arasındaki ilişkinin ölçüsü olan korelasyon için normal dağılım göstermeyen veriler olduğunda ve doğrusal olmayan ilişkilerin analiz edilmesinde Spearman korelasyon testi kullanılabilir (Schober, Boer & Schwarte, 2018). Tablo 4'te değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisi Spearman korelasyon katsayısı ile gösterilmiştir.

Tablo 4. Korelasyon Matrisi

	M-Skor	CO	ALCDH	KLD	AKO	AKTFBO	BYKL
M-Skor	1						
CO	-0.018	1					
ALCDH	0.18	-0.229**	1				
KLD	0.003-	-0.682**	0.043	1			
AKO	0.027	0.384**	0.035	0.359-**	1		
AKTFBO	0.102**	-0.028	0.026	0.097**	0.263**	1	
BYKL	-0.051*	-0.052*	0.155**	0.100**	0.306**	0.155**	1

Not: ** %1 ve * %10 güven düzeyini göstermektedir.

Bağımsız değişkenler arasında yüksek korelasyon ilişkisi olduğunda lojistik regresyon sonuçları olumsuz etkilenmekle birlikte, çoklu bağlantı sorunu da ortaya çıkmaktadır (Şen, 2016). Çoklu bağlantı, bağımsız değişkenler arasındaki karşılıklı korelasyondan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, çoklu bağlantı sorununu tespit etmek üzere değişkenler arasındaki korelasyon katsayısından yararlanılmaktadır. Korelasyon katsayısının değeri 0.90 değerinin üzerindeyse, çoklu bağlantıdan kaynaklı sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Asteriou & Hall, 2011, s. 101). Korelasyon matrisi incelendiğinde, değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının 0.90 değerinin üzerinde olmadığı görülmekle birlikte çoklu bağlantı sorununun olmadığı gözlemlenmektedir.

Muhasebe manipülasyonunu belirleyen şirkete özgü faktörlerin tespit edilmesinde kullanılan tesadüfi etkili panel lojistik regresyon modelinin sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Tesadüfi Etkili Panel Lojistik Regresyon Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	p değeri	Marjinal Etkiler
CO	-0.0487	0.0423	0.273	-0.0743
ALCDH	0.0110	0.0063	0.077	0.0016
KLD	0.0007	0.0018	0.690	0.0001
AKO	0.0102	0.0070	0.144	0.0015
AKTFBO	0.0035	0.0015	0.019	0.0005
BYKL	-0.1372	0.0420	0.004	-0.0209
Wald chi2 (6): 15.67 Prob>chi2: 0.0156 Insig2u: -14.19833 Log likeelihood: -529.3752				

Lojistik regresyon modellerinde bağımsız değişkenler ile bir olayın gerçekleşme olasılığı arasındaki ilişkinin doğrusal olmaması nedeniyle marjinal etkilerden yararlanılarak katsayılar yorumlanmaktadır. Aynı zamanda katsayıların yorumlanmasında fark oranları da hesaplanabilmektedir (Akay, 2018, s. 218).

Tablo 5 değerlendirildiğinde, tesadüfi etkili lojistik regresyon modelinin genel olarak anlamlılığını sınanan Wald test istatistik değerinin 15.67 ve p değerinin 0.0156 ile anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Wald istatistik değeri değişken sayısına (6) eşit serbestlik derecesi olan ki-kare dağılımına uymaktadır. Modelde yer alan AKTFBO değişkeninin katsayısının 0.01 güven düzeyinde anlamlı olduğuna ilişkin sonuç H_1 hipotezini destekler niteliktedir. BYKL değişkeninin katsayısı 0.01 güven düzeyinde anlamlı olarak bulunmuş olup araştırmanın H_5 hipotezini desteklemektedir. ALCDH değişkeninin katsayısı ise 0.10 güven düzeyinde anlamlı olduğu görülmekle birlikte araştırmanın H_2 hipotezini desteklemektedir. Araştırmanın diğer bir sonucu, modelde yer alan diğer bağımsız değişkenlerin katsayılarının istatistiksel olarak anlamsız olduğu yönündedir.

Tesadüfi etkili lojistik modelin marjinal etkilerine ilişkin değerler incelendiğinde; diğer değişkenlerin etkisi sabitken, AKTFBO değişkenindeki bir birimlik değişimin şirketlerin M- skor değerinin artma olasılığını 0.0005 artırdığı görülmektedir. Aktif büyüme oranının muhasebe manipülasyonu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit eden bu araştırmanın sonucu; Cuong & Ha (2018), Saleh vd., (2020) & Marchellina & Firmanti (2021) tarafından yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir.

BYKL değişkenindeki bir birimlik değişimin M-skor değerinin artma olasılığını 0.0209 azalttığı belirlenmiştir. Şirket büyüklüğünün muhasebe manipülasyonunu negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Wuryani (2012), Memiş & Çetenak (2012), Swastika (2013), Ghazali vd., (2015), Cuong & Ha (2018), Khanh & Khuong (2018), Zor & Korga (2020), Suadiye (2021) ve Gozali vd., (2021) tarafından yapılan çalışmalar bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

ALCDH değişkenindeki bir birimlik değişimin M-skor değerinin artma olasılığını 0.0016 artırdığı görülmektedir. Alacak devir hızının muhasebe manipülasyonunu artırıcı yönde etkisi Körpi vd., (2016)'nin çalışmasında elde edilen sonuçlar ile tutarlılık göstermektedir.

8. SONUÇ

Muhasebe manipülasyonu, şirket yöneticileri tarafından finansal tablo bilgilerinin kasıtlı olarak değiştirilmesi suretiyle finansal performansın olduğundan farklı yansıtılmasına ilişkin işlemleri içermektedir. Söz konusu durum, şirketin finansal tablolarına dayalı bilgi edinen ve yatırım kararı alma potansiyeli olan bazı çıkar grupları açısından olumsuz etki oluşturmaktadır. Finansal tablolardaki bilgilerin manipüle edilip edilmediğini tespit etmeye araştırmacılar (Healy P. M., 1985; DeAngelo, 1986; Jones J. J., 1991; Dechow, Sloan & Sweeney, 1995; Kothari, Leone & Wasley, 2005; Beneish, 1999; Spathis, 2002) tarafından bazı tahmin modelleri ortaya konulmuştur. Çalışmada, BİST Sınai Endeksi'nde 2011-2021 yılları arasında işlem gören 100 şirket örneklemini için Beneish (1999) modeli kullanılmış ve muhasebe manipülasyonu üzerinde etkili olması muhtemel faktörler tesadüfi etkili panel lojistik regresyon ile analiz edilmiştir.

Analiz sonuçları, aktif büyüme oranı yüksek olan şirketlerin muhasebe manipülasyonu gerçekleştirme eğilimlerinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Yüksek büyüme gösteren bir şirket, yatırımları için daha fazla sermayeye sahip olma eğilimi göstermekle birlikte büyümesini istikrarlı hale getirmeye çalışır. Eğer bir şirketin aktifleri istikrarlı bir şekilde büyüme gösteriyorsa, yatırımcılar fonlarını şirkete yatırma eğiliminde olacaklardır. Şirketin büyümesi ne kadar yüksekse, kârını yüksek göstererek muhasebe manipülasyonu gerçekleştirme olasılığı da o kadar yüksek olacaktır (Marchellina & Firmanti, 2021).

Büyük şirketlerin küçük şirketlere nazaran muhasebe manipülasyonunu daha düşük düzeyde gerçekleştirdikleri görülmektedir. Uzun bir geçmişe sahip olan ve kurumsal yönetim konusunda daha deneyimli olan büyük şirketlerin, yatırımcılar nezdinde önemli bir itibara sahip olmaları nedeniyle muhasebe manipülasyonu gerçekleştirme olasılıkları da azalmaktadır. Yatırımcıların dışında, kamuoyu, kreditorler, analistler ve devletin ilgisini çeken büyük şirketlerin yöneticileri şirketin itibarının korunması amacıyla muhasebe manipülasyonu uygulamasından kaçınacaklardır (Wuryani, 2012).

Çalışmanın diğer bir sonucu, alacak devir hızı oranı yüksek olan şirketlerin muhasebe manipülasyonu gerçekleştirme olasılığının daha yüksek olduğu yönündedir. Fiktif olarak satış geliri kaydedilerek gerçekleştirilen aldatici işlemler ile gerçekte olmayan alacak hesapları oluşturulduğunda alacak devir hızı oranının artması beklenmektedir. Söz konusu orandaki artış muhasebe manipülasyonu gerçekleştirildiğine yönelik bir algı oluşturmaktadır (Körpi vd., 2016, s. 286). Örneğin, bir şirket, ürünlerinin zamanında sevk edildiği, ancak sevkiyat sırasında alıcının sevk edilen ürünleri satın alacağına ve ödeme yapacağına ilişkin makul bir beklentisi olmadığında fiktif satış geliri kaydını gerçekleştirecektir. Bu du-

rumda gerçekleştirilen muhasebe manipülasyonunda, rapor edilen satış hasılatı en azından kısa vadede gelirleri olumlu yönde etkileyerek daha yüksek gelir yaratılmasını sağlayacaktır (Mulford & Comiskey, 2002, s. 10).

Muhasebe manipülasyonunu etkileyen şirkete özgü faktörlerin belirlenmesine ilişkin yapılması muhtemel çalışmalarda farklı sektör ve dönem aralığı üzerinden bir inceleme yapılabilir. Ayrıca, muhasebe manipülasyonunun tespit edilmesine yönelik farklı modellerin hesaplanması suretiyle karşılaştırma yapılarak değerlendirilmede bulunulabilir. Bu çalışmanın, özellikle denetleyici kurumlar açısından şirkete özgü faktörler aracılığıyla muhasebe manipülasyonu ile gerçekleştirilen işlemlerin tespit edilmesi ve yanlış beyan edilebilecek finansal tabloların değerlendirmesi hususunda katkı sunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akay, E. Ç. (2018). Panel ikili nitel tercih modelleri. S. Güriş (Ed.). *Uygulamalı panel veri ekonometrisi* (s. 203-223). Der Yayınları.
- Akdoğan, N., & Tenker, N. (2007). *Finansal tablolar ve mali analiz teknikleri*. Gazi Kitabevi.
- Alexander, N., & Hengky, H. (2017). Factors affecting earnings management in the Indonesian stock exchange. *Journal of Finance and Banking Review*, 2(2), 8-14.
- Ali, U., Noor, M. A., Khurshid, M. K., & Mahmood, A. (2015). Impact of firm size on earnings management; a study of textile sector of Pakistan. *European Journal of Business and Management*, 7(28), 47-56. doi:10.2139/ssrn.2698317
- Aslanoğlu, S., Cengiz, S., Dinç, Y., & Dilsiz, M. (2016). Yaratıcı muhasebe uygulamalarının bağımsız denetim kalitesi üzerine etkisi: BİST’de bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(69), 1-24. doi:10.25095/mufad.396655
- Asteriou, D., & Hall, S. G. (2011). *Applied econometrics*. Palgra& Macmillan.
- Bassiouny, S. W. (2016). The impact of firm characteristics on earnings management: an empirical study on the listed firms in Egypt. *Journal of Business and Retail Management Research (JBRMR)*, 10(3), 34-45.
- Bayazıtlı, E., Çelik, O., & Gürdal, K. (2015). *Genel muhasebe*. Siyasal Kitabevi.
- Beneish, M. D. (1999). The detection of earnings manipulation. *Financial Analysts Journal*, 55(5), 24-36. doi:10.2469/faj.v55.n5.2296
- Cameron, A. C., & Triverdi, P. K. (2009). *Microeconometrics using stata* . Stata Press Publication .
- Cengiz, S., Gör, Y., & Terzi, S. (2016). Kurumsal yönetim ve kazanç yönetimi arasındaki ilişki: borsa istanbul’da işlem gören şirketler üzerine uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi (ICAFR 16 Özel Sayısı)*, 756-770.
- Charfeddine, L., Riahi, R., & Omri, A. (2013). The determinants of earnings management in developing countries: a study in the Tunisian context. *The IUP Journal of Corporate Governance*, 12(1), 35-49.
- Copeland, R. M. (1968). Income smoothing. *Journal of Accounting Research*, 6, 101-116. doi:10.2307/2490073.
- Cuong, N. T., & Ha, T. (2018). Influence of financial ratios on earnings management: evidence from Vietnam stock exchange market. *Journal of Insurance and Financial Management*, 4(1), 57-77.
- DeAngelo, L. E. (1986). Accounting numbers as market valuation substitutes: a study of management buyouts of public stockholders. *The Accounting Review*, 61(3), 400-420.
- Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225.
- Demirhan, A. (2019). Panel logit modelleri: bankacılık sektörü üzerine bir uygulama. *Maliye ve Finans Yazıları*(111), 341-356. doi:10.33203/mfy.525586.
- Ghazali, A. W., Shafie, N. A., & Sanusi, Z. M. (2015). Earnings management: an analysis of opportunistic behaviour, monitoring mechanism and financial distress. *Procedia Economics and Finance*, 28, 190-201. doi:10.1016/S2212-5671(15)01100-4 .
- Gozali, E. O., Hamzah, R. S., C. N., & Octari, M. (2021). Firm characteristics and earnings management in listed Singaporean corporations. *Jurnal Riset Akuntansi Kontemporer*, 13(2), 72-81. doi:10.23969/jrak.v13i2.4102
- Gujarati, D. N. (2003). *Basic econometrics*. McGraw- Hill/Irwin.

- Healy, P. M. (1985). The effect of bonus schemes on accounting decisions. *Journal of Accounting and Economics*, 7, 85-107.
- Healy, P., & Wahlen, J. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383.
- Jones, J. J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 193-228.
- Jones, M. J. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. John Wiley & Sons.
- Jonick, C. (2017). *Principles of financial accounting*. University of North Georgia Press.
- Kara, M. (2022). Kazanç yönetimi ile likidite oranları arasındaki ilişki: BİST 30 uygulaması. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 139-154. doi:10.54282/inijoss.1069291.
- Khanh, H. T., & Khuong, N. V. (2018). International journal of economics and financial issues audit quality, firm characteristics and real earnings management: the case of listed Vietnamese firms. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 8(4), 243-249.
- Kothari, S., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, 39, 163-197. doi:10.1016/j.jacceco.2004.11.002.
- Körpi, M., Civan, M., & Kara, E. (2016). Hileli finansal raporlama riskini ortaya çıkaran faktörler: BIST’da bir uygulama. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(3), 271-291.
- Leuz, C., Nanda, D., & Wysocki, P. D. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics*, 69(3), 505-527. doi:10.1016/S0304-405X(03)00121-1.
- Marchellina, V., & Firnanti, F. (2021). Financial ratio and company characteristics effect on earnings management. *Proceedings of the Ninth International Conference on Entrepreneurship and Business Management (ICEBM 2020)*. 174, s. 178-183. Atlantis Press. doi:10.2991/aebmr.k.210507.027.
- Memiş, M. Ü., & Çetenak, E. H. (2012). Kurumsal yönetimin kazanç yönetimi uygulamaları üzerine etkisi İMKB de işlem gören şirketler üzerine uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 205-224.
- Moore, M. L. (1973). Management changes and discretionary accounting decisions. *Journal of Accounting Research*, 11(1), 100-107.
- Mulford, C. W., & Comiskey, E. E. (2002). *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*. John Wiley & Sons, Inc.
- Okka, O. (2009). *Analitik finansal yönetim: teori ve problemler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Rakshit, D., & Paul, A. (2020). Earnings management and financial distress: an analysis of Indian textile companies. *Nmims Journal of Economics and Public Policy*(5), 40-53.
- Rely, G. (2022). The effect of firm size and leverage on profit management with ownership structure as a moderating. *International Journal of Economics, Social Science, Entrepreneurship and Technology (IJESET)*, 1(2), 108-134. doi:10.55983/ijeset.v1i2.121.
- Saleh, I., Afifa, M. A., & Haniah, F. (2020). Financial factors affecting earnings management and earnings quality: new evidence from an emerging market. *ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives*, 9(1), 198-216. doi:10.35944/jofrp.2020.9.1.014.
- Schilit, H. M., & Perler, J. (2010). *Financial shenanigans: how to detect accounting gimmicks & fraud in financial reports* (3. b.). McGraw-Hill.
- Schipper, K. (1989). Commentary on earnings management. *Accounting Horizons*, 3(4), 91-102.

- Schober, P., Boer, C., & Schwarte, L. A. (2018). Correlation coefficients: appropriate use and interpretation. *Anesthesia and Analgesia*, 126(5), 1763-1768. doi:10.1213/ANE.0000000000002864.
- Sevilengül, O. (2003). *Genel muhasebe*. Gazi Kitabevi.
- Spathis, C. T. (2002). Detecting false financial statements using published data: some evidence from Greece. *Managerial Auditing Journal*, 17(4), 179-191. doi:0.1108/02686900210424321.
- Stolowy, H., & Breton, G. (2000, Haziran 28). *A framework for the classification of accounts manipulations*. HEC Accounting and Management Control Working Paper No. 708/2000. doi:10.2139/ssrn.263290.
- Stolowy, H., & Breton, G. (2004). Accounts manipulation: a literature review and proposed conceptual framework. *Review of Accounting and Finance*, 3(1), 5-92. doi:10.1108/eb043395.
- Suadiye, G. (2021). Kazanç yönetiminin motivasyon kaynakları ve kurumsal yönetim: borsa İstanbul'da işlem gören şirketler üzerine ampirik bir inceleme. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 21(63), 223-248.
- Swastika, D. L. (2013). Corporate governance, firm size, and earning management: evidence in Indonesia stock exchange. *IOSR Journal of Business and Management*, 10(4), 77-82. doi:10.9790/487X-1047782.
- Şen,S.(2016,Kasım10).Kategorik veri analizi. <https://sedatsen.files.wordpress.com/2016/11/10-sunum.pdf>
- Tatoğlu, F. Y. (2020). *Panel veri ekonometrisi: stata uygulamalı*. Beta Basım Yayım.
- Trussel, J. (2003). Assessing potential accounting manipulation: the financial characteristics of charitable organizations with higher than expected program-spending ratios. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 32(4), 616-634. doi:10.1177/0899764003257459.
- Uwuigbe, U., Uwuigbe, O. R., & Bernard, O. (2015). Assessment of the effects of firms' characteristics on earnings management of listed firms in Nigeria. *Asian Economic and Financial Review*, 5(2), 218-228. doi:10.18488/journal.aefr/2015.5.2/102.2.218.228.
- Varıcı, İ., & Er, B. (2013). Muhasebe manipülasyonu ve firma performansı ilişkisi: İMKB uygulaması. *Ege Akademik Bakış*, 13(1), 43-52.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1990). Positive accounting theory: a ten year perspective. *The Accounting Review*, 65(1), 131-156.
- Wuryani, E. (2012). Company size in response to earnings management and company performance. *Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura*, 15(3), 491-506.
- Zor, İ., & Korga, S. (2020). Türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartlarının kazanç yönetimi uygulamalarına etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 86, 1-24. doi:10.25095/mufad.710060.